

Onderzoek naar wederzijdse beeldvorming

Centrum voor Duitslandstudies in Nijmegen wil banden met Duitsland versterken

"Transfer" mei 1997 ; p. 20 - 21.

Het Centrum voor Duitslandstudies wil onderzoek doen naar vooroordelen over Duitsers.
Foto: Jos Lammers, Hollandse Hoogte

Dankzij het Duitsland-programma voor Hoger Onderwijs en het nieuwe grenslandbeleid kan de Katholieke Universiteit Nijmegen (KUN) de blik meer dan ooit oostwaarts richten. Dr. Th. M.J. van Megen, directeur van het Centrum voor Duitslandstudies, pakt daarvoor elke kans die hij ziet. Maar de rest van de universiteit is minder voortvarend, zo is zijn ervaring. En er zijn nog steeds veel vooroordelen. Op de valreep van het tweede millennium moet Van Megen nog steeds strijd leveren tegen het cliché van Mofrika.

Door Lucas van der Hoeven

Het Centrum voor Duitslandstudies verzorgt een driejarige doctoraalstudie met een sociaal-economische en een socio-culturele afstudeerrichting. Studenten met een propedeuse letteren, geschiedenis of rechten kunnen er terecht. Verder is er bij het centrum een postdoctorale beroepsopleiding voor het kader van bedrijven en overheid. Jaarlijks wordt er een cursus *Wirtschaftsdeutsch* gegeven. Ook zijn er trainingen op maat: cursussen, seminars en *in-companytrainingen*. Het centrum wil door middel van intensieve contacten ertoe bijdragen dat vooroordelen tussen Nederland en Duitsland uit de weg worden geruimd. Sinds de publicatie van het

Clingendael-onderzoek naar de vooroordelen bij Nederlandse jongeren over Duitsers is dat bitter noodzakelijk, aldus Van Megen. "Daarnaast menen wij dat ondernemingen tot betere resultaten kunnen komen als zij meer kennis hebben over Duitsland in het algemeen, en het Duitse bedrijfsleven in het bijzonder." Het Centrum voor Duitslandstudies bestaat inmiddels officieel vijf jaar en ontwikkelt zich snel, mede door de ondersteuning van het ministerie van OCenW in het kader van het Duitslandprogramma voor het hoger onderwijs. Studenten kunnen sinds 1989 een vrije doctoraalstudie Duitslandstudies volgen. Er bestonden daarvoor al intensieve contacten tussen individuele wetenschappers van de KUN en hun Duitse collega's. Zo waren er uitwisselingen tussen de letterenfaculteiten in Nijmegen en Keulen, onderhield de juridische faculteit contacten met Münster en gingen de historici nogal eens naar de universiteit van Duisburg. Bovendien is in 1985 het Max Planck Instituut voor psycholinguïstiek, opgericht door prof. dr. W.J.M. Levelt, op de Nijmeegse campus neergestreken. Het is het enige instituut van deze instelling dat buiten Duitsland is gevestigd.

Culturele contacten

Het Centrum voor Duitslandstudies verzorgt niet alleen onderwijs. Het stimuleert ook culturele contacten en de samenwerking op allerlei andere onderzoeksterreinen. "Wij willen aan het cultureel verdrag meer inhoud geven en in het bijzonder de uitwisseling met Nordrhein-Westfalen versterken", aldus Van Megen. "Intussen is er een grenslandenakkoord gesloten tussen het ministerie van OCenW en Vlaanderen en de aan Nederland grenzende Duitse deelstaten zoals Bremen, Niedersachsen en Nordrhein-Westfalen om de samenwerking op het terrein van onderwijs en onderzoek te intensiveren. Het ministerie wil die samenwerking tussen 1997 en 2000 verder versterken."

Het centrum wil daaraan inhoud geven door de opleidingen Duitslandstudies van de KUN en Münster volledig te integreren. Vanaf september 1997 komt er een gemeenschappelijk curriculum. Daardoor zal de uitwisseling tussen docenten en studenten worden bevorderd, zo vermoedt Van Megen.

De postdoctorale beroepsopleiding is gericht op het midden- en hogere kader. Afgestudeerde juristen, historici en economen krijgen onderwijs in onder meer de Duitse taal, geschiedenis en cultuur en het juridische en politieke systeem. In de nabije toekomst zullen zij tevens een semester stage lopen bij een Duitse organisatie. Het doel ervan is om de overgang tussen universitaire studie en de arbeidsmarkt te verkleinen.

In 1989 heeft het college van bestuur uit het in-

novatiefonds zo'n 200.000 gulden vrijgemaakt voor de oprichting van het centrum, aldus Van Megen. "Ook andere faculteiten, zoals rechten, letteren, beleids- en sociale wetenschappen hebben financiële middelen ter beschikking gesteld. Helaas ontvingen wij de afgelopen zes jaar geen extra middelen van OCenW. Dat beleid is nu gelukkig veranderd. Want de komende vijf jaar wil het ministerie de banden met Duitsland intensiveren. Daarvoor heeft minister Ritzen ons zo'n 750.000 gulden per jaar extra ter beschikking gesteld. Binnen dat programma dienen de onderwijssamenwerking en het onderzoeksprogramma te worden uitgebreid.

Ook zal met behulp van het programma *Kultur- und Kulturraumforschung* de wederzijdse beeldvorming worden onderzocht. Als derde doelstelling wil het centrum de maatschappelijke dienstverlening versterken. Het publieke debat is er immers mee gediend als universiteiten hun kennis meer overdragen aan individuele burgers en instellingen in beide landen."

Vakantie

"Merkwaardig is dat het beeld van de betrekkingen tussen Nederland en Duitsland slechter is dan de betrekkingen op zichzelf", meent Van Megen. "Want veel Nederlanders gaan regelmatig op vakantie in Duitsland en doen daar goede ervaringen op. Omgekeerd is Venlo vrijwel een Duitse stad en komen veel Duitsers regelmatig hun vrije tijd in Zeeland, Friesland en Amsterdam doorbrengen. Toch bestaat er ook een zeker onbehagen bij Nederlanders over onze bureaus. Dat onbehagen komt onder meer voort uit het niet verwerkte recente verleden. Ook het geschiedenisonderwijs versterkt dat negatieve beeld vanwege de eenzijdige voorstelling van de Duitse recente geschiedenis. Dat kwam onder meer omdat de na-oorlogse historie op het VWO meestal onbehandeld bleef. Na kritiek van Duitse kant hierop, wordt in het onderwijs ook de wederopbouw, de val van de muur en het EU-bondgenootschap behandeld. Omgekeerd zouden de aangrenzende deelstaten ook wel wat meer aandacht aan de Nederlandse geschiedenis kunnen geven. Want vaak vernemen Duitse kinderen niet meer dan over het tijdperk van de Gouden Eeuw. Extra aandacht voor Nederland in de grensregio's is mogelijk omdat de Duitse deelstaten zelf verantwoordelijk zijn voor de inrichting van hun onderwijs."

Hij vervolgt: "Mede door het tekortschietende onderwijs zijn Nederlandse jongeren nogal behoeft met vooroordelen over Duitsers. Wij willen daarom onderzoek doen daarnaar. Want die vooroordelen ligt wel een beetje voor de hand. Immers wij zijn maar een klein land, onze bevolking is slechts een vijfde deel van die van Duitsland en in Europa tellen wij niet echt mee.

Wij zijn een beetje bang voor een dominant en arrogant Duitsland. Immers de drie grootmachten - Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk - beslissen uiteindelijk over de Europese politiek. Binnen dat kader organiseren wij al eens een studiedag met als thema 'Niets ergers dan Duitsland?'. Van die dag is mij bijgebleven hoe een Vlaming de relatie tussen Vlaanderen en Nederland op dezelfde wijze typeerde, zoals wij naar Duitsland plegen te kijken. Dat vond ik echt heel opvallend."

Positieve beeldvorming

De Goethe-instituten in Amsterdam en Rotterdam dragen met allerlei culturele evenementen bij aan een positievere beeldvorming onder Nederlanders, meent Van Megen. "Daarom is het jammer dat de Nederlandse overheid geen soortgelijke instellingen in Duitsland heeft opgericht. In het verleden is er wel eens sprake geweest van het vestigen van zo'n instituut in het *Holländische Viertel* in Potsdam. Maar onze overheid is blijkbaar beducht voor structurele financiering ervan. Juist nu, twee jaar na de Frankfurter Buchmesse, waarbij de Nederlandse cultuur centraal stond, zou er sprake moeten zijn van een actiever beleid om die groeiende belangstelling vast te houden en verder uit te bouwen. Om bredere lagen van de Duitse samenleving te bereiken, zijn wij bezig met het opzetten van een tijdschrift, dat *Kulturspiegel der Niederlande* zal gaan heten."

De KUN bemiddelt niet actief om afdelingen binnen de universiteit te koppelen aan Duitse onderzoeksinstituten. Marian Jansen, hoofd van het bureau buitenland heeft een voorkeur voor uitwisselingen die vanuit de werkvloer ontstaan. Professor Levelt van de Max-Planckvestiging geeft toe dat een systematische aanpak ontbreekt en dat er een zekere 'allergie' bij de Max-Planckinstellingen bestaat voor zaken die van bovenaf worden geregeld. "De kans dat de deuren dan dichtgaan is groter. Vergeet niet dat al die instellingen erg autonoom functioneren."

Toch meent hij dat het bureau buitenland wel wat meer stimulerend zou kunnen optreden door individuele studenten te wijzen op de mogelijkheden om van zijn contacten gebruik te maken. Blijkbaar laat de KUN nu kansen onbenut om *centres of excellence* binnen haar eigen muren te creëren. Het Centrum voor Duitslandstudies en het eigen Max Planck Instituut zouden daarin juist een voortrekkersrol kunnen vervullen. Met het oog op de daling van de aantallen studenten kan het strategisch van groot belang zijn om het sluiten van afdelingen en onderzoekslijnen op termijn te voorkomen.